

циальными зонами государственно-правовой охраны либо на которых осуществляются специальные природоохранные, санитарные, противопожарные и другие меры; установление правил обращения с предметами, представляющими повышенную общественную опасность, и др. Названные режимы устанавливаются только тогда, когда иные меры административно-правового регулирования не способны обеспечить должный правовой порядок.

При формулировании параметров этих режимов указывают: а) цель введения режима; б) его принципы; в) объект — общественные отношения, регулируемые режимом; г) административно-правовой статус субъектов режима; д) средства обеспечения режима.

Таким образом, можно сделать вывод, что административно-правовой режим — это особый порядок функционирования органов государственной власти, юридических и физических лиц, а также порядок реализации ими своих прав и законных интересов, направленный на предупреждение и ликвидацию негативных явлений в сферах государственного управления, где необходимо введение специальных дополнительных средств для поддержания суверенитета и обороноспособности страны, интересов безопасности и обеспечения общественного порядка.

*І.У. Вішнеўская, канд. гістар. навук
БДЗУ (Мінск)*

ВЫТОКІ ІНСТЫТУТА МАХЛЯРСТВА Ў БЕЛАРУСКІМ ЗАКАНАДАЎСТВЕ (НА ПАДСТАВЕ АНАЛІЗА СТАТУТА ВКЛ 1588 Г.)

Вытокі інстытута махлярства ў крымінальным праве знаходзяцца ў далекім мінулым, хаця сам тэрмін «махлярства» у нарматыўных прававых актах беларускага сярэднявечча не ўжываўся. Разам з тым аналіз старажытных помнікаў права (у першаю чаргу Статута ВКЛ 1588 г.) дае падставу да высновы аб тым, што тагачасны заканадаўца меў уяўленне аб магчымай пагрозе злчынных дзеянняў супраць маемасці, заснаваных на падмане, і імкнуўся папярэдаіць іх. Напрыклад, у р. 1 арт. 15 Статута гаворка ідзе аб замоўчванні адносна прыналежнасці дзяржаве зямельнага надзела: «... хто б з падданных нашых... нашай маемасцю гаспадарскай безпраўна і без нашых даравальных граматаў валодаў... а то была б утоена...», навінны быў прадстаць перад камісарскім судом. Аднак, нягледзячы на адзначаную ў дыспазіцыі прававой нормы незаконнасць валодання зямлей, заснаваннага на ўтойванні, інакш кажучы падмане, вінаваты атрымліваў права на апеляцыю да Вялікага князя і паноў рады ў выпадку яго нязгоды з рашэннем камісарскага суда. Статут імкнецца прадухіліць спробы незаконнага «выпрошвання» і прысваення чужой зямлі праз утойванне факта ранейшага падаравання яе манархам іншай асобе. Закон пацвярджае пра-

ва першага ўладальніка на зямлю і прызнае несапраўднымі лісты на валоданне ёю, атрыманыя ад Гаспадара шляхам падману (р. 1 арт. 32).

Трэба адзначыць, што ў значнай ступені прадухіленню дзеянняў, якія падпадалі пад склад махлярства, садзейнічала развіццё інстытута судовых кніг. Менавіта ў іх фіксаваўся сапраўдны кошт нерухомай маемасці, якая перадавалася залогаатрымальніку і гарантавала яму ў выніку невыканання абавязацельства залогадавальнікам вяртанне пазычанай суммы грошаў.

У судовых кнігах таксама рабіліся запісы аб забеспячэнні атрыманай пазыкі маемасцю, якая заставалася ў валоданні залогадавальніка-далжніка (іпатэчны залог). Улічваючы маючыя месца выпадкі атрымання пазыкі ў некалькіх крыдытораў пад запіс адной і той жа нерухомай маемасці, заканадаўца гарантаваў першанства таму, хто раней зрабіў запіс у судовых кнігах. Напрыклад, у Статуце сказана: «... хто ... трымае маентак у адпаведнасці з першым запісам... таму маентак павінен застацца».

Папярэджанню злачынных дзеянняў супраць маемасці і права на яе, безумоўна, садзейнічала фармалізацыя спосабаў забеспячэння выканання абавязацельстваў. Закон рэгламентаваў абавязковую пісьмовую форму любой здзелкі і яе натарыяльная сведчанне або абавязываў рэгістраваць такія здзелкі ў судовых кнігах. У спецыяльныя актыўныя кнігі запісваліся здзелкі аб куплі-продажу нерухомай маемасці, даравальныя запісы, залог маемасці і інш. Патрабаванні закона да здзелак з нерухомай маемасцю былі вельмі строгімі. Фізічная асоба, якая жадала заключыць падобную здзелку (пры наяўнасці яе дзеяздольнасці), павінна была асабіста падпісаць гэты прававы акт і замацаваць яго сваёй пячаткай. Потым гэты дакумент падмацоўваўся подпісамі і пячаткамі 3–4 годных шляхцічаў, пасля чаго патрабавалася асабістая сустрэча з Гаспадаром або «земскім урадам», якія канчаткова падцвярджалі факт здзелкі.

Каб прадухіліць магчымасць падману або злоўжывання даверам у спадчынных праваадносінах, заканадаўца асабліва дакладна распрацаваў працэдуру складання тастаментаў (спадчынных запісаў). Галоўнай мэтай было засведчыць сапраўднасць волі завяшчальніка і тоеснасць ей (волі) зместа дакумента. Невыкананне прадпісанняў норм Статута мела наступствам прызнанне завяшчання несапраўдным. Больш таго, тастамент трэба было складаць у судовай установе (пры пэўных абставінах дапускалася хатняя форма тастаменту, але пры гэтым заканадаўца агаворваў шэраг умоў яе сапраўднасці) у прысутнасці завяшчальніка і сведак, якія выступалі гарантам сапраўднасці і свядомасці яго волі (здоровы розум і цвёрдая памяць). Пасля смерці завяшчальніка тастамент прад'яўляўся найбліжэйшаму гродскаму суду, потым Вялікаму князю або земскаму суду, дзе і ўносіўся ў судовыя кнігі (р. 6 арт. 2).

Такім чынам, сродкамі барацьбы з правапарушэннямі, накіраванымі на завалоданне чужой маемасцю, або на атрыманне права на яе пры дапамозе падману, або на злоўжыванне даверам, згодна з нормамі Статута 1588 г. былі, па-першае, абавязковая фармалізацыя здзяйснен-

ня ўсялякага роду здзелак з нерухомасцю (у тым ліку спадчынных лістоў); па-другое — прызнанне здзелак несапраўднымі ў судовым парадку.

*Г.И. Войтович, аспирант
БГЭУ(Минск)*

КЛАССИФИКАЦИЯ ФОРМ РЕОРГАНИЗАЦИИ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ

Согласно ст. 53 Гражданского кодекса Республики Беларусь реорганизация осуществляется в форме слияния, присоединения, разделения, выделения и преобразования. Каждая из указанных форм имеет определенные, присущие только ей, черты. Вместе с тем ряд форм обладают схожими признаками, что позволяет говорить о возможности классификации форм реорганизации по различным критериям.

Так, формы реорганизации можно разделить на полные и усеченные. К полным формам можно отнести те, которые предусматривают как прекращение деятельности реорганизуемых, так и возникновение новых юридических лиц (слияние, разделение и преобразование); к усеченным — те, при которых происходит либо только прекращение деятельности (присоединение), либо только создание юридического лица (выделение). Усеченные формы реорганизации всегда влекут изменение имущественного состава, а в определенных случаях — и состава участников одного из реорганизуемых лиц.

Формы реорганизации могут быть классифицированы в зависимости от документов, содержащих положения о правопреемстве. По данному признаку можно выделить формы, при которых передача прав и обязанностей осуществляется в соответствии с передаточным актом (слияние, присоединение, преобразование), и формы, при которых передача прав и обязанностей осуществляется в соответствии с разделительным балансом (разделение, выделение).

В зависимости от характера правопреемства можно выделить формы, сопровождающиеся общим правопреемством (слияние, присоединение, преобразование и разделение), и формы, сопровождающиеся частным правопреемством (выделение).

Принимая во внимание сущность каждой из форм реорганизации, в литературе предпринимаются различные попытки по объединению форм реорганизации в группы. Так, Г.С. Шапкина предложила объединить формы реорганизации в три группы: первая — укрупнение (слияние и присоединение), вторая — разукрупнение (разделение, выделение), третья — преобразование.

Некоторые формы реорганизации представляют собой процесс, обратный другой форме, иными словами, являются в некоторой степени антиподами. По данному признаку можно выделить две группы. В первую следует отнести слияние и разделение, которые представляются зер-